

razvijajo pred njihovimi očmi. Od Janeza in Petra dalje se vidijo posamezni apostoli. Temnogledi farizej ob strani in hinavski Judež pa nas spominjata, da pride za cvetno nedeljo — veliki teden . . .

Numizmatika je veda o denarjih. Numizmatiki zbirajo denarje raznih časov in držav, da jih znanstveno popisujejo. Ta veda je važna zlasti za zgodovino, ker iz denarja se spoznavajo dōbe in vladarji. Med risbami pokojnega Janeza Šubica smo dobili ta črtež, ki nam kaže genija numizmatike (str. 223.)

Slovenska glasba pri koncertu „Glasbene Matice“.

Dne 12. marca t. l. je priredila „Glasb. Matica“ koncert, ki je bil zanimiv zlasti zaradi tega, ker nam je predstavil celo vrsto naših sedanjih slovenskih skladateljev. Naša glasbena literatura narašča polagoma in šteje že precej skladb, ki presegajo daleč srednjo vrednost, a zahtevajo tudi primernih pevskih moči za izvajanje. Zato si pridobiva „Glasb. Matica“ mnogo zaslug za skladatelje in za občinstvo, ako nam vzorno prednaša nove skladbe. Poleg klasičnomirnega Foersterja, kateremu ravno v tej številki posvečujemo daljši opis, so se nam predstavili mlajši talenti.

Zanimal je občinstvo zlasti Anton Lajovic. Obširni program nam pripoveduje o njem sledeče:

„Anton Lajovic, rojen na Vačah pri Litiji l. 1878., je študiral ljudsko šolo in gimnazijo v Ljubljani ter maturiral l. 1897. z odliko. Za časa svojih gimnazijskih let je bil gojenec „Glasb. Matice“, kjer se je učil pri koncertnem vodju Hubadu zborovega petja, klavirja in harmonije; po dovršenih gimnazijskih študijah se je podal na dunajski konservatorij, kjer je nadaljeval svoje študije v kontrapunktu (pri prof. Rob. Fuchsu) in kompoziciji. Kot abiturient konservatorija (končal ga je z odliko je zložil skladbo „Gozdna samota“ za ženski zbor s spremljevanjem orkestra, ki se je 8. jul. l. 1902. v konservatorijskem koncertu z najlepšim uspehom proizvajala. Sedaj nadaljuje pravne študije na Dunaju. Kot komponist je Lajovic prvokrat javno nastopil v koncertu „Glasbene Matice“, ko se je pod vodstvom koncertnega vodja M. Hubada proizvajalo njegovo prvo delo „Adagio za veliki orkester“, ki je doseglo časten uspeh. V tem koncertu se je prvokrat dogodilo, da se je domačega skladatelja izvirna simfonična skladba za veliki orkester mogla izvajati. Na polju simfonične slovenske skladbe za veliki orkester razen Lajovičevih skladb: Adagio op. 1., simfoničen „Scherzo“ in „Andante“ opus 4., ki sta se v tem koncertu izvajala, sploh še ni nobene izvirne skladbe.“ Lajovic snuje na široko svoje skladbe. Njegovo glasbeno mišljenje se giblje vedno v širokih mejah velikega orkestra, in

to tehniko zanaša tudi v svoje vokalne skladbe. Lajovic sklada v velikem slogu. Patetični ton in globoko premišljevanje zadene bolje, nego pa lahne lirične motive. Lajovic je vsekako velik talent.

Kot pianist in skladatelj se je odlikoval g. Josip Procházka.

„Rojen je bil l. 1874. v Slanem na Češkem. Študiral in dovršil je gimnazijo v svojem rojstnem mestu, orglarsko šolo in konservatorij (klavir pri J. Jiráneku, kompozicijo pri dr. Antonu Dvořáku) v Pragi in je bil l. 1898. po odhodu Karola Hoffmeistera imenovan učiteljem „Glasbene Matice“. Zložil je dosedaj več samospenov in dvospenov, več skladb za klavir in gosli ter za klavir in violončelo. V tisku so do sedaj izšle: 4 klavirske skladbe op. 3. (v Pragi l. 1899.), 2 zvezka „Skic za klavir“, „Nálady“ za gosli in klavir (l. 1901.), štiri dvospevi za sopran in alt s spremljevanjem klavirja in več slovanskih pesmi za zbor in posamezne glasove, priobčenih v slovenskem zborniku „Novi akordi“. Njegova „Sonata za gosli in klavir“ op. 8. je dobila „drugo častno nagrado“ društva „a kamorno glasbo v Pragi in njegova kamorna skladba „Trio za gosli, violončelo in klavir“ op. 9. je bila odlikovana s „prvo častno nagrado“ „Društva za kamorno glasbo“ v Pragi l. 1901. in z „drugo častno nagrado“ slavne „Češke glasbene akademije“ v Pragi. Skladatelj dr. Anton Dvořák je ocenjeval njegove skladbe in je predlagal akademiji prisluzeno odlikovanje.“ Njegove skladbe imajo mnogo nežnega liričnega duha.

Mnogo zaslug za našo posvetno glasbo si je pridobil zadnji čas dr. G o j m i r K r e k, sodni pristav v Ljubljani. Glasbe se je učil na glasbeni šoli „Štajerskega glasbenega društva“. Kot urednik „Novih akordov“ je zbral okolo sebe lep krog domačih skladateljev. Poleg starejših mojstrov nastopajo tu zlasti mlajši, moderni skladatelji. Sam pa je priobčil tudi mnogo samospenov, mešanih zborov in klavirskih skladb. Kot skladatelj je jedrnat in izrazit. Čuli smo tudi mešani à cápella zbor „Moji devojčici“ dr. Antona Schwaba, zdravnika v Celju. Zastopan je bil še rajni Anton Nedvĕd, našim čitateljem znan že od prej. Genialni dr. Anton Dvořák, Bedřich Smetana in veliki Fran Liszt so dali temu domačemu umetniškemu vencu veličastno ozadje.

Ker nam „Glasbena Matica“ gotovo še večkrat predstavi naše domače umetnike, se bomo ozrli ob priliki še natančneje na njihove skladbe.

Spomin na barona Vega med ljudstvom.

23. t. m. so se Vegovi častivci spominjali stopetdesete obletnice rojstva velikega učenjaka Vega. Čeprav se je zadnji čas pri nas o njem marsikaj pisalo, moramo priznati, da se je bil spomin na slavnega Slo-

venca med lastnim narodom nenavadno hitro pozabil. — Glavni vzrok bo pač ta, da se je Vega rodil (1754), je živel in umrl (1802) v dobi, ko je bila Slovenija narodno še bore malo probujena. Ob njegovi smrti je Vodnik ravno razpenjal krila. Imeli smo izpod njegovega peresa že štiri letnike „Novic“ (1797—1800) in tri letnike „Velike Pratique“ (1795—1797); v obeh je starosta slovenskih pesnikov dramil rojake tudi k probuji narodne zavesti. Da ni imel veliko odziva, nam pa najglasneje priča dejstvo, da se niti „Pratika“ niti „Novice“ niso mogle vzdržati; šli sta druga za drugo. Ko je torej proslavljeni matematik l. 1802. tragično končal tek življenja v dunavskih valovih, si moremo misliti, da jih je bilo na Slovenskem le malo, ki so vedeli, kdo je umrl. Celó l. 1846., torej blizu 50 let po njegovi smrti, vneti Vegov častivec duhovnik K. Huber ni našel nobenega odziva, ko je v „Muzejskem društvu“ predlagal, da se mu postavi spomenik!

Vzrok, da je bil Vega tako hitro pozabljen, bo pač tudi ta, ker je njegov rod tako kmalu izumrl. Jurij je bil edini moški potomec v Vehovčevi družini; zato je domačijo prevzela starejša sestra Marija in se omožila s Petrkom; ti ljudje pa menda niso bili posebno gospodarski, kajti posestvo je prišlo kmalu na tuje. Baron sam je bil sicer oženjen, pa edinec Frančišek si je v starosti 21. let sam vzel življenje.

Moravško ljudstvo se barona Vega ne spominja. Kar omenjajo pisatelji — n. pr. g. prof. M. Pirnat v lanski novembrski številki „Ljublj. Zvona“, „kako spretno je znal Vega kot deček nastavljeni ptičem“ in „kako navihani so bili Vega kot majhen deček“ — so le fantazije, ki pogrešajo vseh znakov vérovnosti. Prvotne tradicije ni nič. To bi osupnilo marsikoga, če količkaj pozna temperamentnega moravškega kmeta, ki imenitnih oseb ne pozabi izlepa. Tega ali onega „fronkarja“, ki je morda pred desetimi leti strašil po dolini, ali kakega „valpta“ iz časov grajščinske tlake, ali n. pr. originalnega slikarja, ki so mu dejali „Kavkov Miha“ — o takih in podobnih osebah se govori od roda do roda. O Vegu molče. In vendar je bil on baron! Ko bi ga bili naši ljudje poznali v moških letih, v vojaški uniformi, okrašeni z visokimi odlikovanji, in ko bi jim bila kdaj v meso in kri prešla zavest, da je tako velik gospod postal iz preprostega hribovskega kmeta, bi se govorilo o njem v raznih variantah še dandanes na dolgo in široko. Zato sklepamo s precejšnjo gotovostjo, da Vega ni zahajal domov, vsaj potem ne, ko je nastopil vojaško kariero. In tudi to je eden izmed vzrokov, da so ga ožji rojaki pozabili morda že v drugem rodu. S svojci je sicer ostal v živahni dotiki; iz „Novic“ (1854. št. 70.) izvemo, da ga je nečak Jože Petrka celo na Dunaj prišel večkrat obiskat, kar vendar ni bila malenkost za tiste čase. Toda ti ljudje so Vehovčevino zapustili, kakor smo omenili, in z njimi je prešla zadnja sled prvotne tradicije o baronu.

Prezreti tudi ne smemo, da stoji Zagorica v hribih; od ostale moravške župnije jo ločijo visoka Muravica, zapuščena brda in zaraščeni gozdovi. Majhno selo je to; hiše so raztresene in redko sejane; bližji sosedje so Zagoričanom le Križevci, in še teh je malo. Zato je čisto naravno, da se je tako hitro izgubilo še tisto malo spomina, kar ga je zapustil slavni rojak. Pa ko bi bil Vega v poznejših letih tudi kdaj obiskal svoj dom, ali ko bi se bil dlje časa mudil v rojstnem kraju, bi se ga mnogo bolj spominjali v Savski dolini kakor pa onstran Muravice in Cielja, ker imajo Križevci z moravško dolino sploh le bolj malo zveze.

S temi izvajanji pa nikakor ne trdimo, da Moravčani barona Vega zdaj ne poznajo. O pač, ravno starejši ljudje vedo o njem mnogo povedati! Toda to poznanje je umetno, naučeno, in datira večinoma iz l. 1865., ko se je v Zagorici vršila prva slovesnost Vegu na čast. Tedaj — in ne že l. 1864., kakor na omenjenem mestu dvakrat trdi g. prof. Makso Pirnat — so pribili na ospredje svetokriške cerkvice železno ploščico z napisom in na hišo so obesili deščico s kratkimi dati imena, rojstva in smrti. To je glavni vir ljudske tradicije o baronu Vegu med Moravčani, da, med Križevci in Zagoričani samimi.

Drugi, morda celo važnejši vir je Bedenkov roman „Od pluga do krone“, ki so ga po moravški dolini že mnogo prebirali, a bi ga bili gotovo še bolj, ko bi ne bil tako drag. Kajti pisan je poljudno, zanimivo in z ljubeznijo do junaka Jurija; vrhtega je roman zgodovinski, in naše ljudstvo je še vedno zdravo dovolj, da ima za poučne, koristne stvari veliko smisla, za prazne umetniške fantazije pa skoraj nobenega.

L. 1865. pa so 26. sept. tisto deščico — g. pl. Radics jo v novembrski številki lanskega „Slovana“ imenuje „spominsko ploščo“! — v Zagorico prinesli z velikimi, bržkone pretiranimi ceremonijami. Vse skupaj se je ljudem zdelo — smešno! „Mislil sem, da se norčujejo iz nas“, pravil je postaren očanec. „Z rajnim očetom sva jo bila udarila čez Javorščico; ves sem bil premočen. V Moravčah je bilo oznanjeno, kakšne reči se bodo godile pri Sv. Križu; ljudi je prišlo vse črno. Pa kaj mislite, da smo videli? Dolgo ni bilo nič; naposled priigra od Lazov sem proti cerkvi muzika, ljudje so se prerivali po rebri in vpili „živio“, spredaj pred godci je šel Bleiweis in druga gospoda, za njimi pa je nekdo na črni blazinici nesel neko belo stvar. Šment, sem dejal očetu, sam presvetli cesar gre k Sv. Križu! Pa kaj je bilo? Čisto navadno „dilco“ so prenašali semintja! O, gospoda, sem si mislil, ti si pa še bolj neumna kakor je naš eden!“ — Tako je sodil o stvari preprosti kmeti čut. Seveda so bili Bleiweis, Toman, Huber in drugi tedanji rodoljubi pri vsem tem nedolžni Dunajčana Wagner in Bergmann sta kratko naznanila, da prideta 25. sept. Vegovi „plošči“ ob 7. uri zjutraj z vlakom na Laze; hotela sta menda čisto privatno počastiti učenjakov dom. Slo-

venci, misleč, da pride z Dunaja kdovekaj, so vpri-
zorili veliko agitacijo in napovedali veliko narodno
slavnost. Skoraj gotovo je lesena deščica razočarala
nje same, toda plavati so morali v napovedani smeri
naprej.

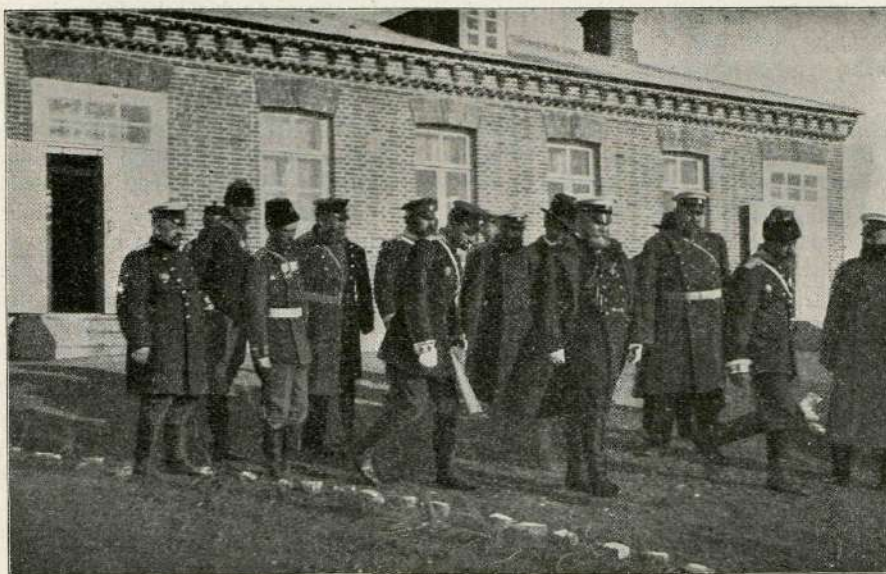
Vkljub temu slavnost ni bila brez pomena za
ljudsko probujo. Bleiweisa, Tomana in originalnega
župnika Huberja pomnijo ljudje še zdaj. Da se pa
Vegov spomin po preteku 39 let, odkar so ga naivno
proslavili prvič, proslavi primerno kulturi, ki jo je v
tem času dosegel naš narod, naj pokaže — narodna
radodarnost!

VI. K.

Franjo Bradaška. Dne 1. februarja je umrl v
Zagreb. Fr. Bradaška, upokojeni gimnazijski rav-
natelj, v 75. letu svoje starosti. Bil je rojen v Kranju
leta 1829. Služil je kot profesor in ravnatelj na gimna-

dovino je pregledal ter dodal nekoliko opomb. Za
hrvaško gimnazijo je izdal po Pützu predelani „Pri-
merjajoči zemljepis“; to knjigo so rabili skozi več let
po hrvaških gimnazijah. Še dandanes je znamenita
zaradi zemljepisne hrvaške terminologije, iz katere
so kasnejši zemljepisci črpali gradivo za svoje knjige.
Franjo Bradaška je bil skoraj zadnji onih zaslužnih
slovenskih profesorjev, ki so prišli na Hrvaško ob
koncu absolutizma ter začeli na početku ustavne dobe
pomagati bratom Hrvatom hrvatiti njihove šole.
Hrvatje še dandanes visoko cenijo delovanje teh pro-
fesorjev, kakršni so bili: Žepić, Valjavec, Tušek, Er-
javec, Lipež i. dr. Od te vrle čete živita zdaj samo
še Trdina in Fr. Magdič. Tudi pokojnemu Franju
Bradašku ostane med Hrvati trajen spomin. I. St.

Slovenska umetniška razstava na Dunaju.
Dunajčanom je izmed slovenskih umetnikov najbolj

CARSKI NAMESTNIK ALEKSEJEV IN NJEGOVO SPREMSTVO

ziji v Varaždinu, odkoder je prišel za ravnatelja
na zagrebško gimnazijo. Tukaj je stopil v pokoj
l. 1883, ter je živel iz početka v Gradcu, kasneje pa
zopet v Zagrebu. Zadnja leta je bil jako bolan. Bra-
daška je bil zgodovinar in zemljepisec, a j je malo
pisal, dasi mu je bil jezik lep in slog jedrnat. Kot
profesor in ravnatelj je bil strog in natančen. Pisa i
je začel v „Slov. Bčeli“ zgodovinske sestavke. V
„Novicah“ je leta 1856. objavil „Kratek pregled sta-
rega slovstva hrvaškega“ po Mažuraniću, v katerem
odobrava, da so se poprijeli kajkavci književne hrva-
ščine, namreč štokavščine V „Vodnikovem Spomeniku“
l. 1859. navaja vzroke, zakaj Slovani niso dosegli
moči, ki je primerna njih velikemu številu. L. 1859.
je opisal v „Slov. Glasniku“ Zagreb. V „Letopisu
Maticе Slov.“ l. 1870. je napisal razpravo o najstarejši
zgodovini slovenski. Tudi Trdinovo slovensko zgo-

znan arhitekt Jožef Plečnik, katerega duhoviti
načrti, pričajoči o originalnem in jako finem umet-
niškem čutu, so že našli opetovano splošno prizna-
nje. Prošli mesec so pa priredili tudi drugi slovenski
umetniki, združeni pod imenom „Sava“, umetniško
razstavo pri Miethkeju na Dunaju. Nam so ta dela
znana večinoma z domačih razstav. Razstavljali so
slikarji Ivan Grohar, Rihard Jačopič, Matej
Jama, Matej Sternen, Ferdinand Vesel,
Peter Žmitek in kipar Frančišek Berneker.
Dunajska kritika je ugodno sprejela ta prvi nastop
slovenskih umetnikov na Dunaju. Poljsko društvo
„Sztuka“ in češki „Manes“ sta že dobro znana
na Dunaju. Želimo, da bi si tudi „Sava“ pridobila
toliko ugleda!

Slovenec — misijonar, našim čitateljem dobro
znani o. Veselko Kovač, nam piše s Kitajskega: „Do